

Verkiezingen 2014

*Een vergelijkende analyse van
het profiel van de kandidaten
voor de Kamerverkiezingen
van 1987 tot en met 2014*

Jef Smulders, Gert-Jan Put en Bart Maddens

Inleiding en belangrijkste resultaten

In deze nota gaan we na in hoeverre het profiel van de huidige kandidaten voor de Kamerverkiezingen in de lijn ligt van het profiel bij alle vorige Kamerverkiezingen sinds 1987. De variabelen die we daarbij in kaart brengen zijn het geslacht, de leeftijd, het beroep en het al dan niet bekleden van een politiek mandaat op gemeentelijk¹ of nationaal niveau. We baseren ons op de gegevens verzameld in het boek “Het DNA van de kandidaten”² en trekken die door tot de huidige verkiezingen. De analyse betreft de Vlaamse partijen die aan alle verkiezingen sinds 1987 hebben deelgenomen en zetels haalden: CVP/CD&V, PVV/VLD/Open Vld, SP/sp.a, Agalev/Groen, Vlaams Blok/Belang en VU/VU-ID/N-VA.³ De analyse heeft betrekking op in totaal 8.398 kandidaatstellingen.

- In veel opzichten verschilt het profiel van de huidige kandidaten niet of nauwelijks van dat bij de vorige verkiezingen. Zo zien we dat de trend waarbij de kandidaten geleidelijk aan ouder worden, wordt verdergezet. De gemiddelde leeftijd is gestegen van 40,4 jaar in 1987 naar 44,2 jaar in 2010 en 45,1 jaar in 2014. Enkel in 2003 en 2007 was er een beperkte en kortstondige verjonging.
- Vooral de leeftijd van de Vlaams Blok/Belang-kandidaten is de jongste 27 jaar spectaculair gestegen. Aanvankelijk had het Vlaams Blok uitzonderlijk jonge kandidaten, maar de leeftijd van de uiterst-rechtse kandidaten is verkiezing na verkiezing gestegen, tot op het punt dat de Vlaams Belang-kandidaten vandaag gemiddeld 7,3 jaar ouder zijn dan de kandidaten van de andere partijen. Ook Agalev is begonnen met zeer jonge kandidaten die geleidelijk zijn geëvolueerd naar het leeftijdsprofiel van de andere partijen. In vergelijking met 2010 zijn de groene kandidaten weer jonger geworden. Groen heeft vandaag opnieuw het grootste aantal jonge kandidaten.
- Net zoals bij vorige verkiezingen vormen de bedienden en kaderleden in 2014 veruit de grootste beroepsgroep (32,6%). Het aantal zelfstandigen en vrije beroepen (18,3%) enerzijds en ambtenaren en onderwijzers (13,4%) anderzijds blijft ook relatief constant ten opzichte van 2010. Wel opvallend is de toename van het aantal niet-actieven op de lijsten, meer bepaald het aandeel van studenten en gepensioneerden. Ook het aandeel partijmedewerkers neemt verder toe (van 0,6% in 1987 tot 6,4% in 2010 en 8% in 2014).
- Meer nog dan in 2010 is Vlaams Belang de arbeiderspartij bij uitstek (met 8% arbeiders op de lijsten).⁴ Vlaams Belang valt ook op door een relatief laag aantal leerkrachten en ambtenaren (3,3%). Die groep is dan weer relatief sterk vertegenwoordigd op de Groen-lijsten (28,7%). De Open Vld-lijsten vallen op door het hoge aantal zelfstandigen en beoefenaars van vrije beroepen, maar dit aandeel (28,4%) is wel beduidend lager dan bij vorige verkiezingen.
- Het belangrijkste verschil met vorige verkiezingen is dat het aantal uittredende parlementsleden op de lijsten sterk is teruggevallen van, 18,8% in 2010 tot 11,4% vandaag. Dit komt vooral omdat

¹ Voor wat betreft de lokale mandaten heeft de analyse enkel betrekking op de jongste vier verkiezingen.

² Bart Maddens, Gert-Jan Put en Jef Smulders, *Het DNA van de kandidaten. Een doorlichting van de kandidaten voor de Kamerverkiezingen van 1987 tot 2010*. Leuven, Acco, 2014.

³ We veroorloven ons de vrijheid om N-VA te beschouwen als opvolger van de Volksunie. Voor 2007 maken we een onderscheid tussen de N-VA-kandidaten en de CD&V-kandidaten op de lijsten van het kartel CD&V-N-VA.

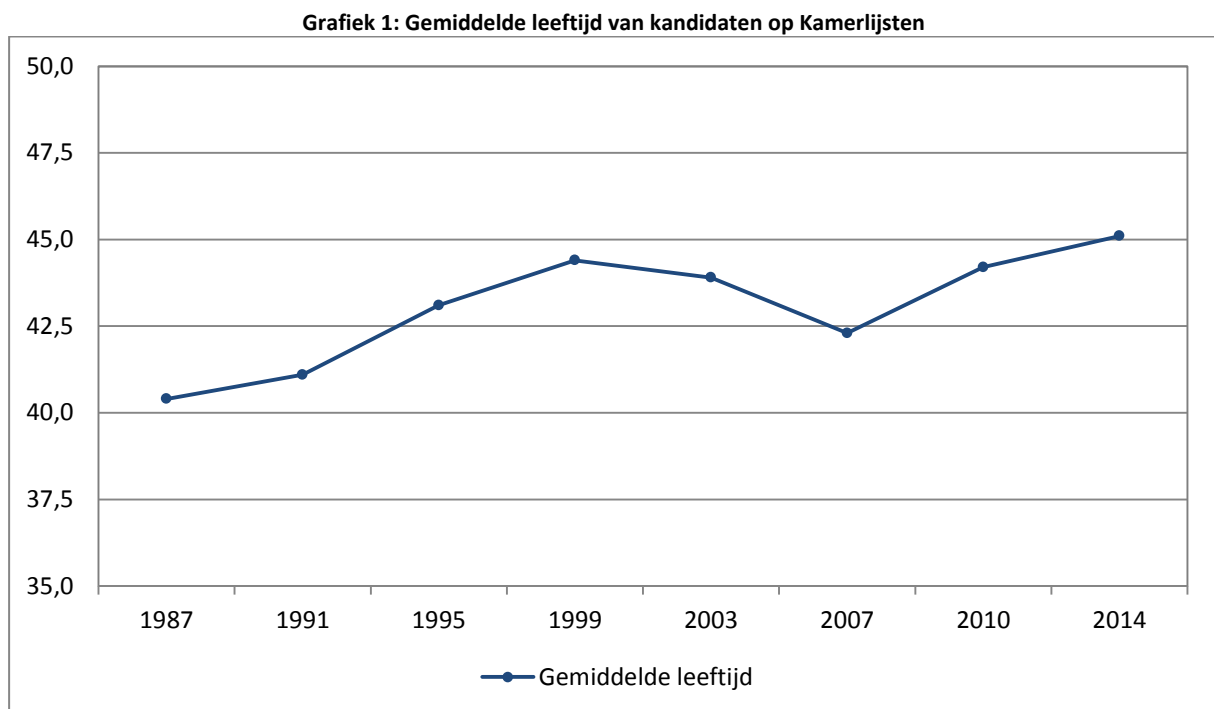
⁴ Ten minste onder de in het parlement vertegenwoordigde partijen. PVDA+ werd niet opgenomen in het onderzoek.

er een einde is gekomen aan de toevloed van regionale parlementsleden op federale lijsten sinds 2003.

- Nieuw is ook de spectaculaire toename van het aantal lokale mandatarissen op N-VA-lijsten: in 2010 was dat nog maar 30,2%, vandaag is dat 70%. Terwijl bij alle vorige verkiezingen sinds 1999 CD&V de koploper was inzake aantal lokale mandatarissen, is dat vandaag N-VA.

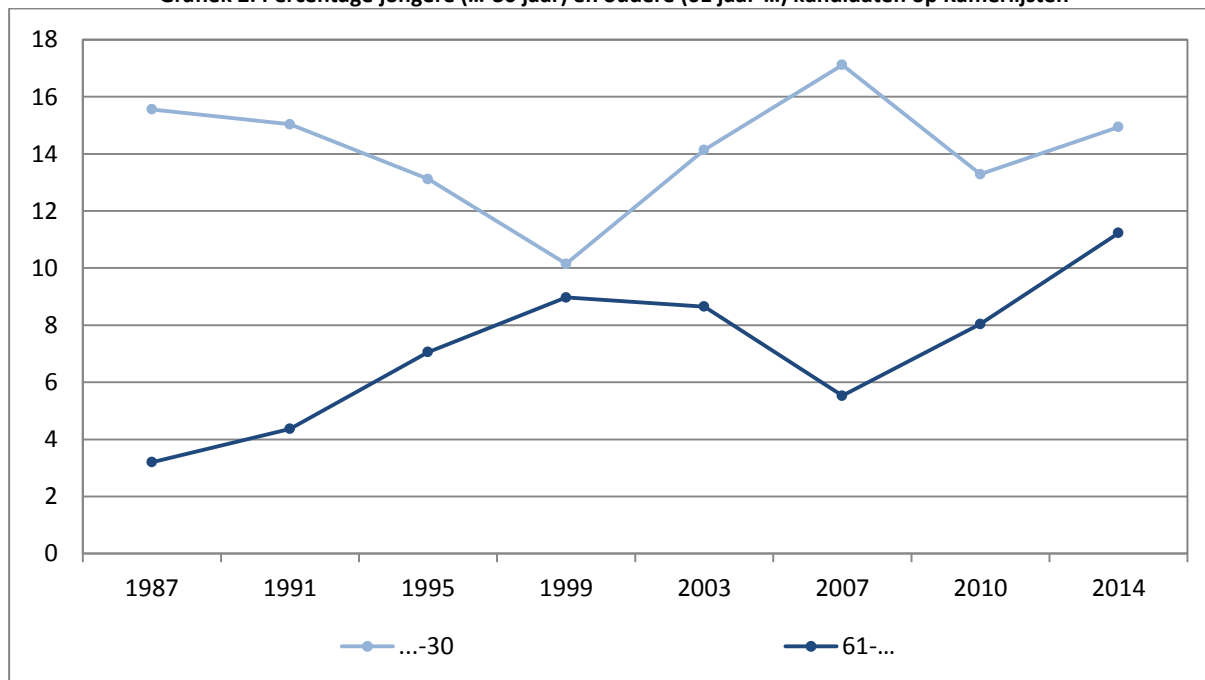
1. Leeftijd

Zoals blijkt uit Grafiek 1 is de gemiddelde leeftijd van de kandidaten de voorbije 27 jaar gestegen, meer bepaald met ongeveer 5 jaar. In 1987 was de gemiddelde kandidaat 40,4 jaar oud, vandaag is dat 45,1 jaar. Het gaat hier echter niet om een rechtlijnige trend. In 2003 en vooral 2007 leken de partijen geneigd om jongere kandidaten op de lijsten te plaatsen, waardoor de trend even keerde. Maar sinds 2010 is er opnieuw een veroudering, en die trend wordt nu verdergezet: de kandidaten van nu zijn gemiddeld ongeveer één jaar ouder dan die van 2010.

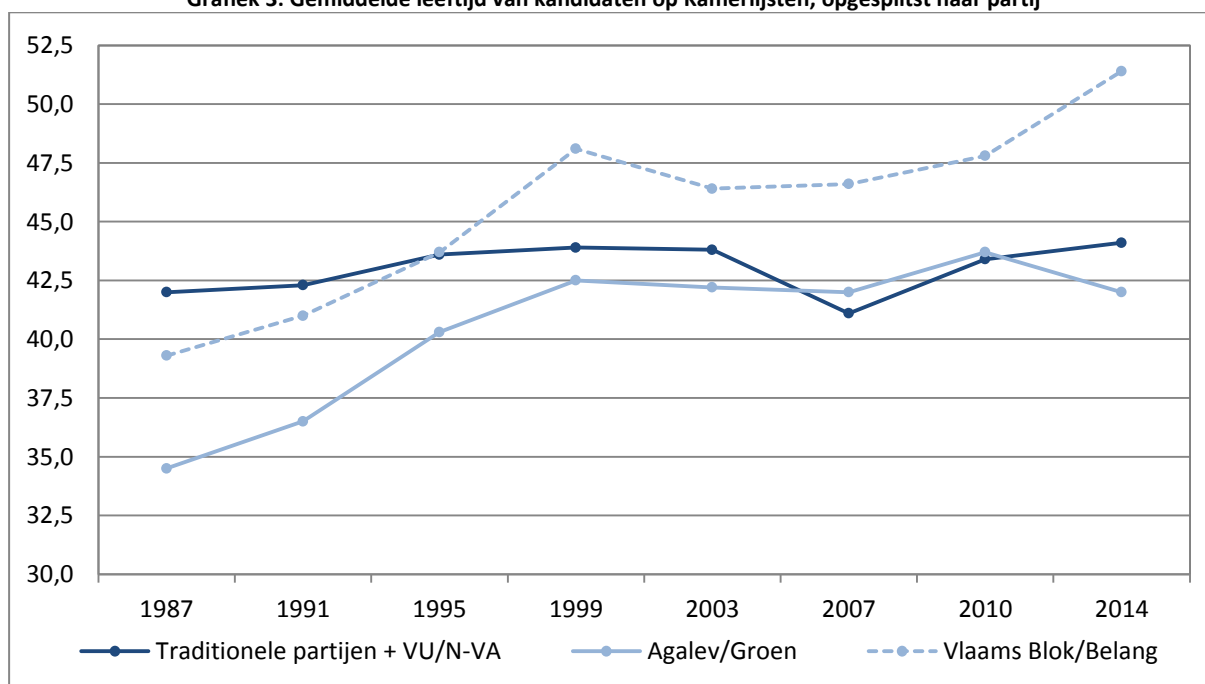
Die evolutie van de gemiddelden weerspiegelt zich bovendien ook in het percentage ouderen (61 jaar en ouder) op de lijsten (Grafiek 2). Dit percentage gaat sinds 2010 opnieuw in stijgende lijn: 11,2% van de kandidaten op de Kamerlijsten is ouder dan 60 jaar. Dit is drie procentpunten meer dan in 2010 en niet minder dan acht procentpunten meer dan in 1987. De evolutie van het percentage jongeren (30 jaar of jonger) is het spiegelbeeld daarvan. Dit veert op in 2003 en 2007. In 2007 is een recordpercentage van 17,1% van de kandidaten 30 jaar of jonger. In 2010 zakt dit opnieuw tot 13,3%, om nu weer iets te stijgen tot 14,9%. Dit is bijna evenveel als in 1987.

Grafiek 2: Percentage jongere (...-30 jaar) en oudere (61 jaar-...) kandidaten op Kamerlijsten

Als we de leeftijdsevolutie analyseren per partij, dan valt onmiddellijk op dat twee partijen sterk uit de band springen, namelijk Agalev/Groen en Vlaams Blok/Belang. Die partijen pakten aanvankelijk uit met zeer jonge kandidaten (Grafiek 3). Maar naarmate ze zich in de daaropvolgende jaren consolideerden, verouderde hun kandidatenbestand gestadig. De kandidaten van Agalev/Groen zijn vanaf 2007 ongeveer even oud als die van de andere partijen. Bij deze verkiezingen is er echter opnieuw sprake van een zekere verjonging: de Groen-kandidaten zijn gemiddeld 42 jaar oud, dit is ongeveer twee jaar jonger dan de kandidaten van de andere partijen. Groen heeft ook het grootste percentage kandidaten van 30 jaar of jonger, namelijk 18,7%.

Grafiek 3: Gemiddelde leeftijd van kandidaten op Kamerlijsten, opgesplitst naar partij

Bij Vlaams Blok/Belang heeft de veroudering zich gestaag verdergezet, in die mate zelfs dat de kandidaten vanaf 1999 beduidend ouder zijn dan die van de andere partijen. Die trend wordt nu bovendien enorm versterkt. De Vlaams Belang-kandidaten van vandaag zijn gemiddeld 3,6 jaar ouder dan de Vlaams Belang-kandidaten van 2010. De gemiddelde Vlaams Belang-kandidaat is niet minder dan 7,3 jaar ouder dan de kandidaten van de andere partijen. Een klein derde (28,1%) van de Vlaams Belang-kandidaten is dan ook 61 jaar of ouder. Slechts 11,3% is 30 jaar of jonger. Het feit dat de kandidaten bij deze verkiezing gemiddeld ouder zijn dan in 2010 (zoals besproken in Grafiek 1) is dus bijna uitsluitend op rekening van Vlaams Belang te schrijven. Als we enkel kijken naar de curve voor de andere partijen in Grafiek 3 (dus zonder Groen en Vlaams Belang), dan zien we dat de gemiddelde leeftijd bijna constant rond de 44 jaar schommelt sinds 1995, met uitzondering van een kortstondige verjonging in 2007.

2. Geslacht

Over het percentage vrouwen en mannen op de lijsten valt niet veel relevants te zeggen: als gevolg van de quotawetten staan er sinds 2003 evenveel mannen als vrouwen op alle lijsten. In 2003 moesten bovendien de eerste drie kandidaten op een lijst van een verschillend geslacht zijn, sinds 2007 zijn dit de eerste twee kandidaten. Sindsdien is het aantal vrouwelijke lijsttrekkers sterk toegenomen.⁵ In 2003 was er meer dan een verdubbeling van het procent lijsten met vrouwelijke lijsttrekkers (van 12,1% naar 27,8%) (Tabel 1). Bij de daaropvolgende verkiezingen is dit percentage weer iets teruggevallen, maar vandaag wordt een nieuw record bereikt: 29,2% van de lijsten heeft een vrouwelijke lijsttrekker.

Tabel 1: Percentage vrouwelijke lijsttrekkers op Kamerlijsten, per partij

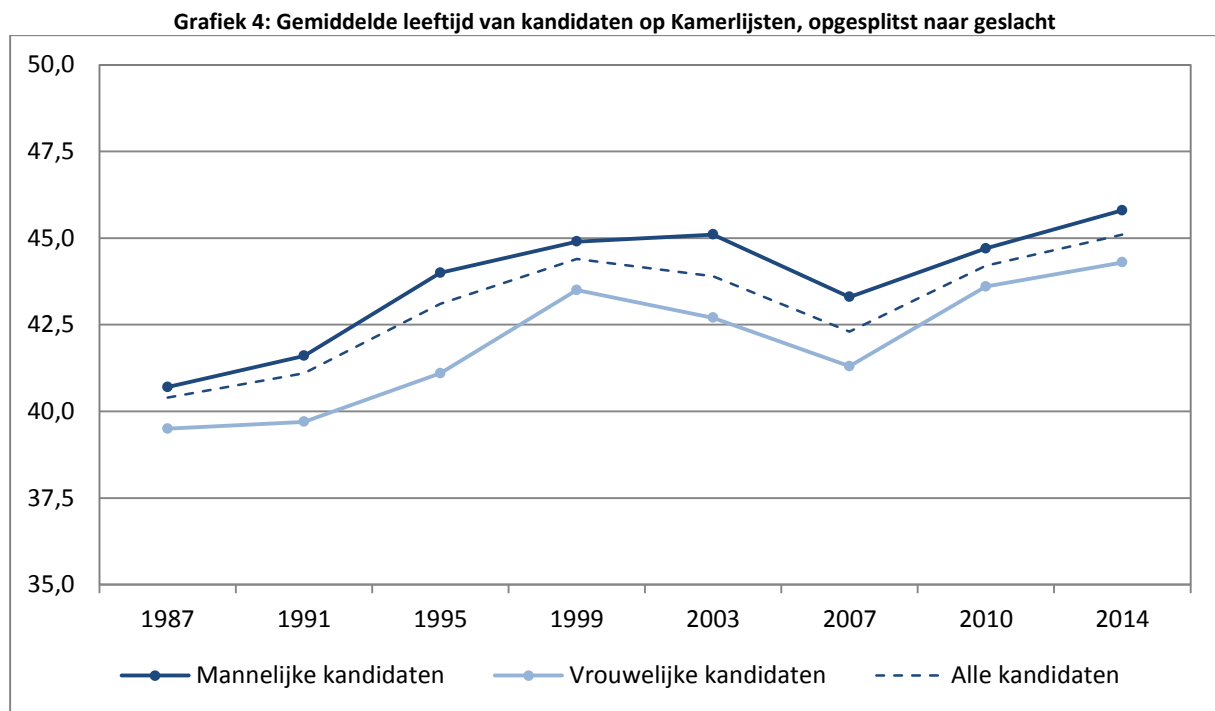
	1987	1991	1995	1999	2003	2007	2010	2014
CVP / CD&V	5,88	11,76	0,00	9,09	16,67	16,67	16,67	0,00
Volksunie / N-VA	11,76	5,88	0,00	27,27	33,33		16,67	0,00
SP / sp.a	6,25	11,76	0,00	0,00	16,67	16,67	33,33	33,33
PVV / (Open) VLD	0,00	5,88	0,00	0,00	16,67	33,33	33,33	50,00
Agalev / Groen	47,06	29,41	54,55	36,36	83,33	33,33	50,00	60,00
Vlaams Blok / Belang	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	33,33
Alle partijen	11,88	10,78	9,09	12,12	27,78	20,00	25,00	29,17

Als we hier de opsplitsing maken per partij, dan zien we dat er opnieuw twee partijen uit de band springen, namelijk Agalev/Groen en Vlaams Blok/Belang. Terwijl de groenen steeds opvallend veel vrouwelijke lijsttrekkers hebben gehad in vergelijking met de andere partijen, stonden er bij Vlaams Blok/Belang nooit vrouwen bovenaan de Kamerlijsten. Bij de verkiezingen van 2014 heeft deze partij

⁵ In de kieskring Brussel heeft Groen geen afzonderlijke lijst, maar wordt er een gezamenlijke lijst ingediend met Ecolo. Op deze lijst staan drie Groen-kandidaten. We beschouwen dit dan ook niet als een aparte Groen-lijst, waardoor hiermee geen rekening wordt gehouden voor de berekening van de vrouwelijke lijsttrekkers.

voor het eerst vrouwelijke lijsttrekkers. Nu zijn het CD&V en N-VA die het doen zonder vrouwen op kop van hun Kamerlijsten.

Net zoals bij alle vorige verkiezingen stellen we vast dat de vrouwelijke kandidaten over het algemeen jonger zijn dan de mannelijke (Grafiek 4). Voor deze verkiezingen is de gemiddelde leeftijd bij de mannen 45,8 jaar. Het gemiddelde van de vrouwelijke kandidaten is 44,3 jaar. Mannelijke kandidaten zijn dus gemiddeld 1,5 jaar ouder dan vrouwelijke kandidaten. Dit leeftijdsverschil vertoont tijdens de voorbije 27 jaar opvallend weinig schommelingen.

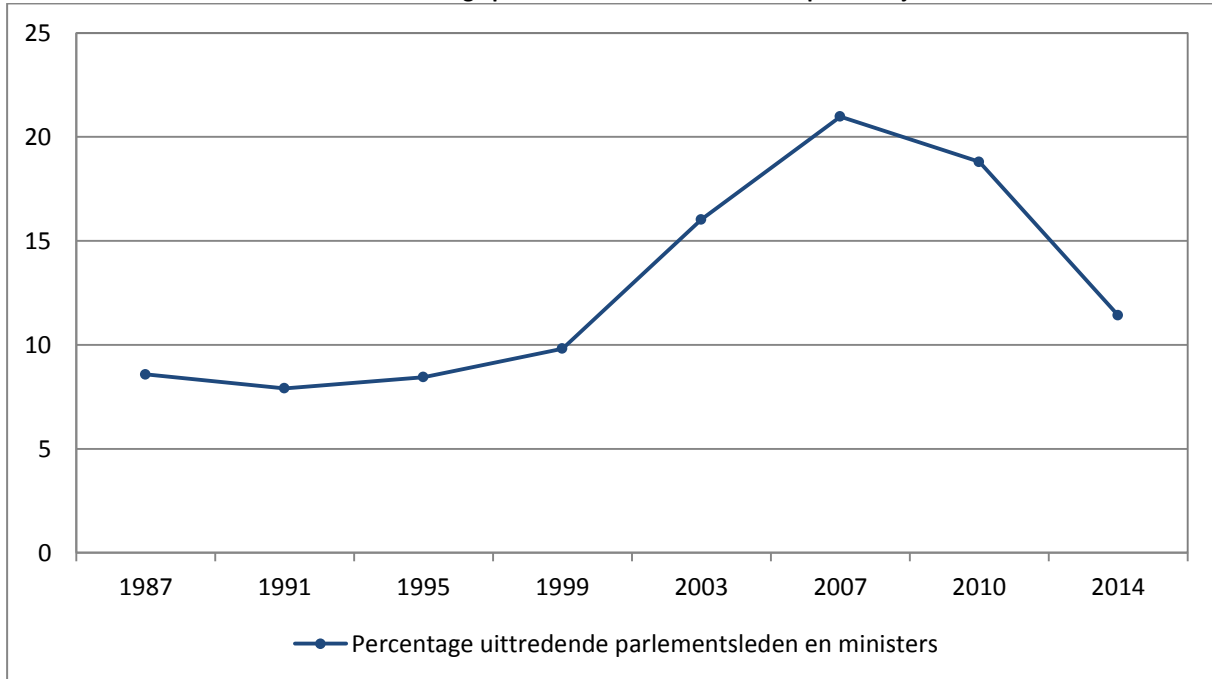

3. Uittredende parlementsleden⁶

In één opzicht is het profiel van de kandidaten sterk gewijzigd in vergelijking met 2010: het aantal uittredende parlementsleden op de lijsten is teruggevallen van 18,8% in 2010 tot 11,4% vandaag (Grafiek 5). De spectaculaire stijging van het aantal uittredende parlementsleden sinds 2003 is daarmee grotendeels ongedaan gemaakt. Om te beginnen staan er minder uittredende federale parlementsleden op de lijsten. In 2010 was dat aandeel nog 7,5%, vandaag maar 5,9% (Grafiek 6).

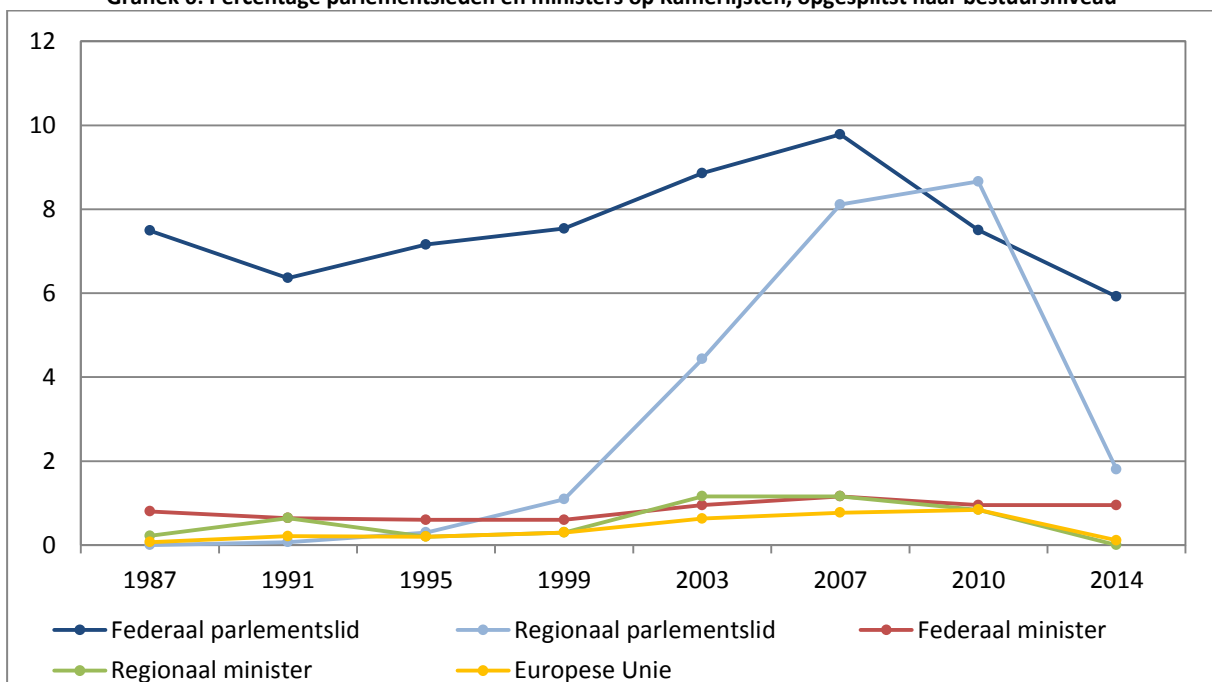
⁶ We definiëren de groep van uittredende parlementsleden zeer ruim: het gaat om alle kandidaten die hetzij uittredend parlements lid of minister zijn op het federale niveau, hetzij parlements lid of minister zijn op regionaal of Europees niveau. De rechtstreeks verkozen en gecoöpteerde Senatoren beschouwen we als uittredende federale parlementsleden, de gemeenschapssenatoren als regionale parlementsleden.

Grafiek 5: Percentage parlementsleden en ministers op Kamerlijsten

Die spectaculaire stijging van het aantal uittredende parlementsleden op de Kamerlijsten van 2003 tot 2010 was echter in grote mate te wijten aan de toevloed van regionale parlementsleden op de Kamerlijsten (Grafiek 6). Het aandeel daarvan was gestegen van 1,1% in 1999 naar 8,7% in 2010. Dat was het gevolg van de ontkoppeling van de regionale en de federale verkiezingen. Nu die verkiezingen weer samenvallen, zakt het aandeel regionale parlementsleden in elkaar, tot 1,8%. Daarbij komt dat er een verbod geldt om tegelijkertijd kandidaat te zijn voor de regionale en de federale verkiezingen. Toch lijkt dat niet zo een grote rol te spelen. Bij de vorige samenvallende verkiezingen, in 1999, was dat verbod er nog niet, maar het aandeel regionale parlementsleden op federale lijsten was toen even laag als vandaag.

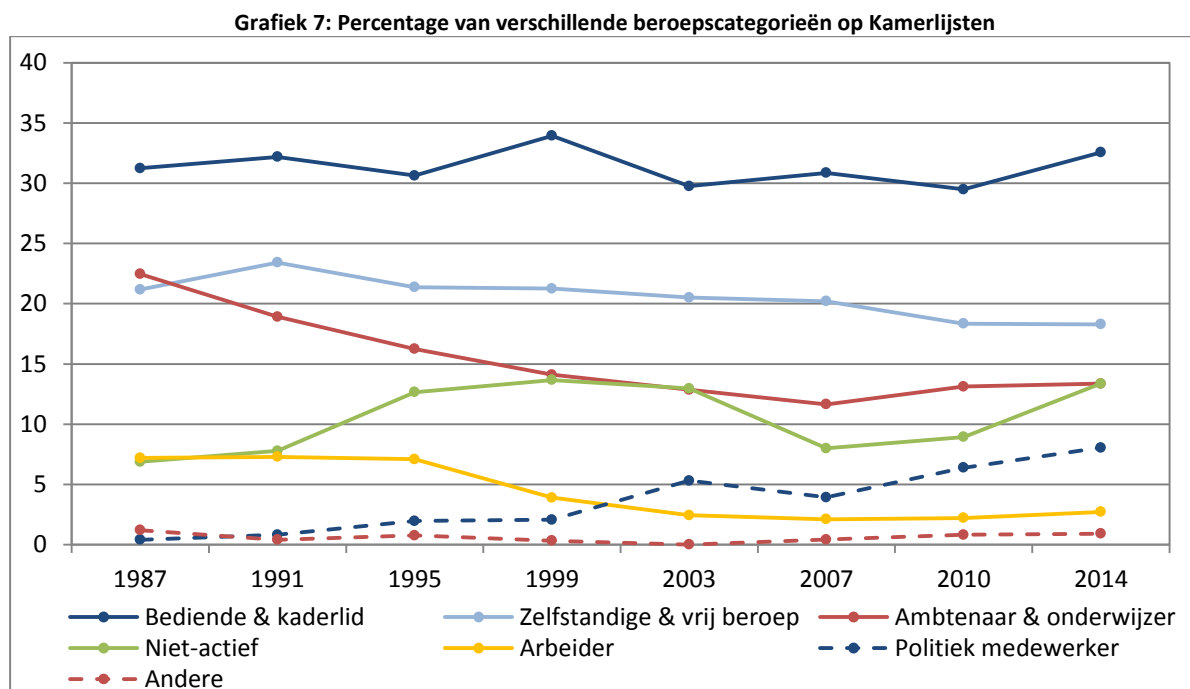
Grafiek 6: Percentage parlementsleden en ministers op Kamerlijsten, opgesplitst naar bestuursniveau

4. Beroep

Wat betreft het beroepsprofiel van de kandidaten is er niet veel nieuws onder de zon (Grafiek 7). Net als bij vorige verkiezingen vormen de bedienden en kaderleden in 2014 veruit de grootste beroepsgroep (32,6%).⁷ Het aantal zelfstandigen en vrije beroepen (18,3%) enerzijds en de categorie van ambtenaren en onderwijzers (13,4%) anderzijds blijft ook relatief constant ten opzichte van 2010. Wel opvallend is de toename van het aantal niet-actieven op de lijsten. Meer bepaald valt er een stijging te noteren van 8,9% in 2010 naar 13,4% vandaag. Het percentage niet-actieven staat daarmee opnieuw op het niveau van 2007. Anno 2014 vormen de niet-actieven een vrij heterogene groep van vooral gepensioneerden (6,7%) en studenten (4,4%). Beide groepen waren nooit eerder zo goed vertegenwoordigd. Het aandeel studenten op de lijsten kende zelfs een verdubbeling tegenover 2010. Dat het aantal gepensioneerden gevoelig toeneemt, is vooral te wijten aan Vlaams Belang (20% van alle Vlaams Belang-kandidaten) en in mindere mate aan N-VA (8,3%). Dat er veel gepensioneerden op de Vlaams Belang-lijsten staan, hangt natuurlijk samen met de al eerder geconstateerde hoge leeftijd van de kandidaten.

Er is slechts één beroepsgroep die aan een gestage opmars bezig is, die zich ook in 2014 doorzet: de politieke medewerkers, m.a.w. kandidaten die werken voor de partij of voor een ministerieel kabinet. Die groep maakte in 1987 nog een verwaarloosbare 0,6% van alle kandidaten uit, maar dat is nadien gestegen tot 6,4% in 2010 en zelfs 8% in 2014.

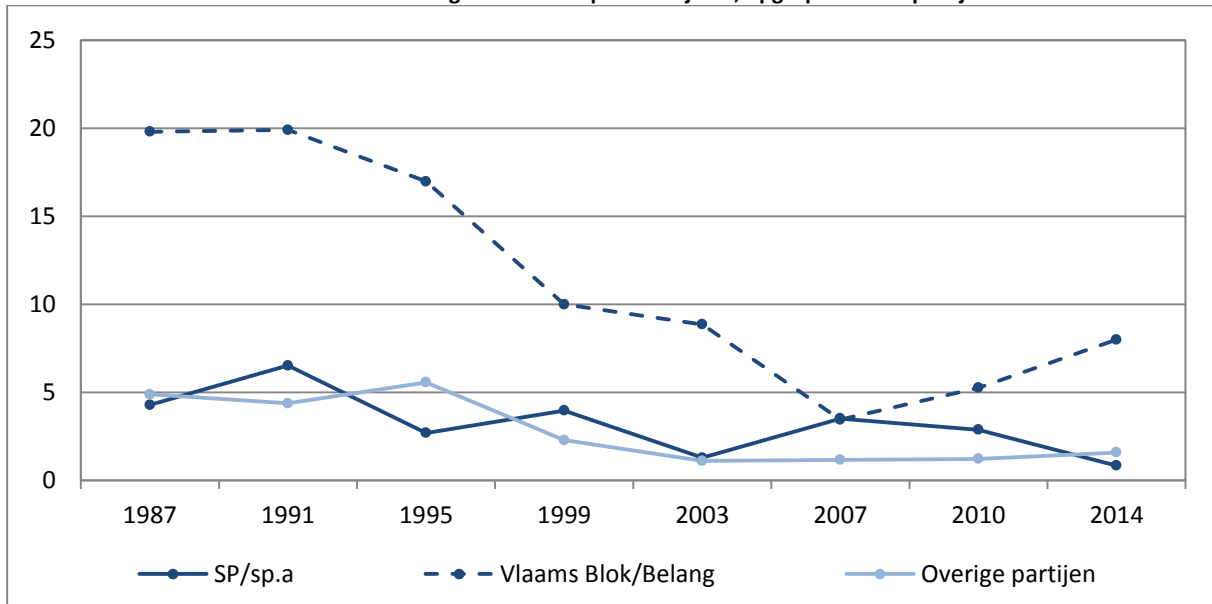

Uit Grafiek 7 blijkt ook dat het aantal arbeiders op de kandidatenlijsten al sinds 2003 blijft schommelen rond 2,5%. De verwachting is dat die beroepsgroep het sterkst vertegenwoordigd is op de socialistische lijsten. De cijfers spreken dit echter tegen (Grafiek 8). Het percentage arbeiders bij

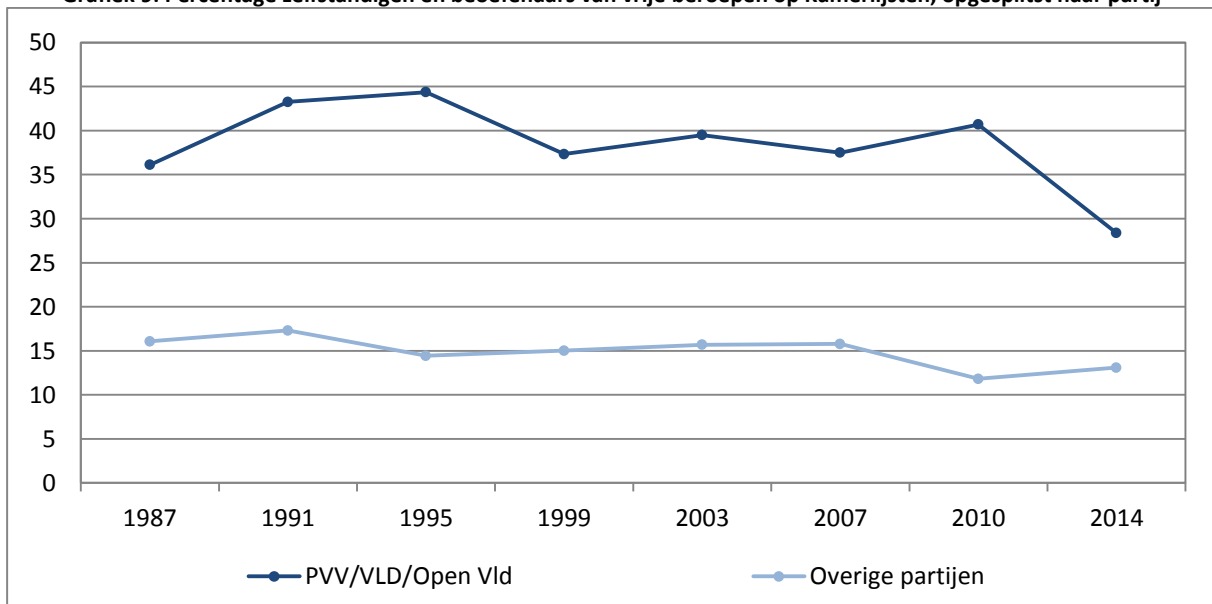
⁷ Alle percentages met de betrekking tot de beroepen zijn berekend op basis van alle kandidaten, dus met inbegrip van de beroepspolitici of uittredende parlementsleden. Laatstgenoemde categorie wordt echter niet opgenomen in Grafiek 7, aangezien die procenten al werden gerapporteerd in grafiek 5.

sp.a (0,8%) ligt zelfs iets lager dan bij de andere partijen buiten Vlaams Belang (1,6%). Die laatste partij is opnieuw dé arbeiderspartij bij uitstek⁸, met 8% arbeiders op de lijsten in 2014. Ook tot en met de verkiezingen van 2003 torende de uiterst-rechtse partij wat dat betreft ver boven de concurrenten uit, maar nadien was dit percentage geleidelijk teruggevallen tot ongeveer 5%. Nu blijkt Vlaams Belang die draad terug op te pikken met 4,5 procentpunten meer arbeiders dan in 2007, en 2,7 procentpunten meer dan in 2010.

Grafiek 8: Percentage arbeiders op Kamerlijsten, opgesplitst naar partij

Grafiek 9: Percentage zelfstandigen en beoefenaars van vrije beroepen op Kamerlijsten, opgesplitst naar partij

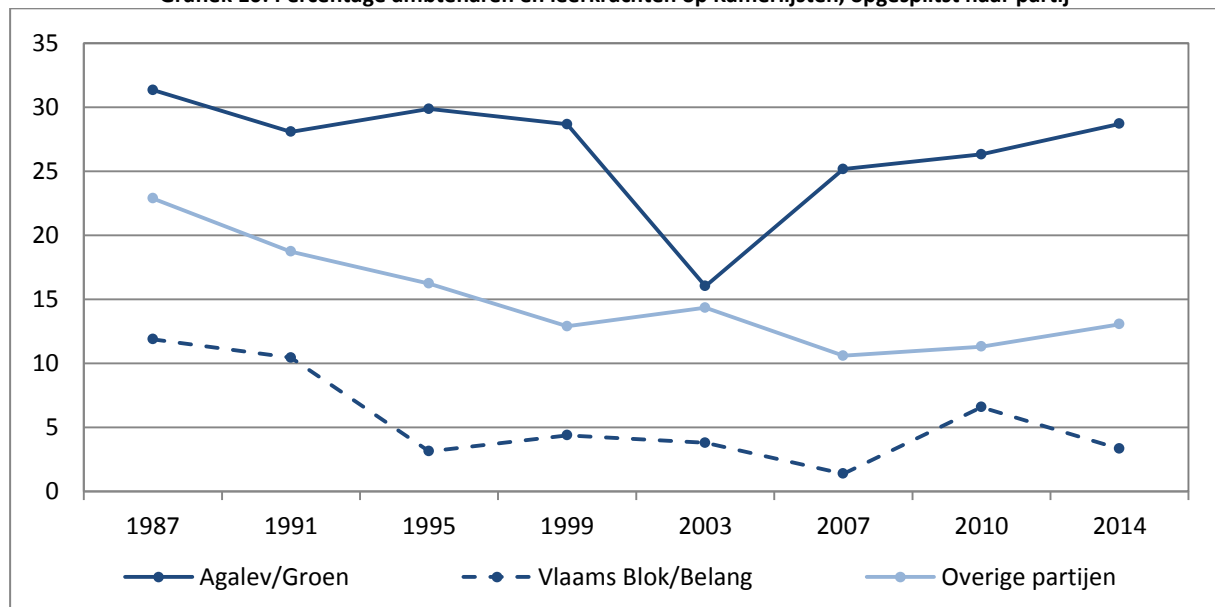
Een andere voor de hand liggende verwachting is dat vooral de liberale partijen een voorliefde hebben voor kandidaten die als zelfstandige werkzaam zijn of een vrij beroep uitoefenen. De cijfers geven aan dat dit cliché ook klopt: sinds 1987 ligt het percentage zelfstandigen en vrije beroepen van

⁸ Maar we moeten er wel rekening mee houden dat PVDA+ buiten dit onderzoek bleef.

de Vlaamse liberalen aanzienlijk hoger dan bij de overige partijen, met als hoogtepunt 1995 (Grafiek 9). Toen behoorde 44,4% van de VLD-kandidaten tot deze beroepscategorie. Ook in 2014 vinden de zelfstandigen en vrije beroepen gemakkelijk toegang tot de lijsten van Open Vld, maar met 28,4% er is toch sprake van een stevige daling tegenover 2010 (40,7%). In de plaats daarvan zijn de politieke medewerkers wat beter vertegenwoordigd op de Open Vld-lijsten in vergelijking met 2010.

Uit eerder onderzoek blijkt dat de groene partijen erg geliefd zijn bij leerkrachten en ambtenaren. Dit vertaalt zich dan ook in een sterke oververtegenwoordiging van die beroepsgroep op de kandidatenlijsten: in 2014 behoren maar liefst 28,7% van de Groen-kandidaten tot de categorie ambtenaren en onderwijzers (Grafiek 10). Dat is een lichte toename tegenover 2007 en 2010, waardoor deze beroepscategorie opnieuw even sterk wordt vertegenwoordigd als in de jaren negentig. Vlaams Belang daarentegen rekruteert opmerkelijk weinig kandidaten in de groep van ambtenaren en leerkrachten. Met 3,3% is dit percentage in 2014 opnieuw tien procentpunten lager dan bij de andere partijen.

Grafiek 10: Percentage ambtenaren en leerkrachten op Kamerlijsten, opgesplitst naar partij

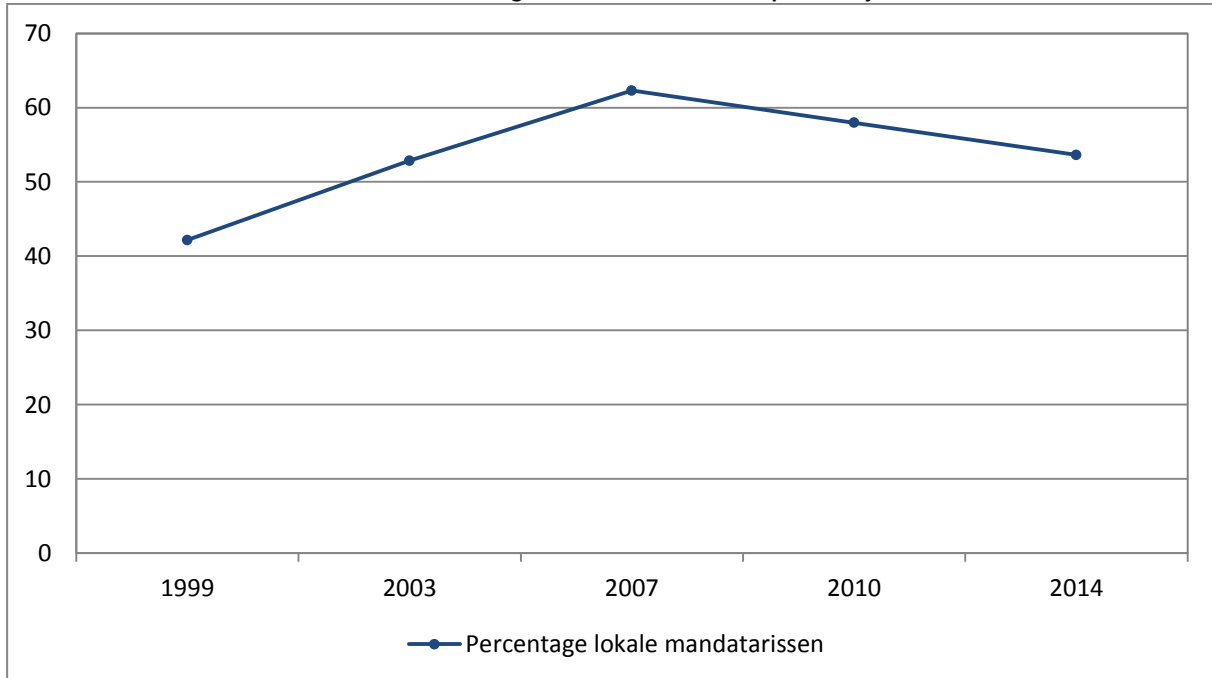
5. Gemeentelijke mandaten

Partijen zijn vaak geneigd om kandidaten te rekruteren die al wat lokale politieke ervaring en bekendheid hebben opgebouwd. Bij deze verkiezing worden 53,6% van de plaatsen ingenomen door kandidaten met een gemeentelijk mandaat (als burgemeester, schepen, gemeente- of districtraadslid) (Grafiek 11). De lokale mandatarissen op de lijsten zijn in de eerste plaats gemeente- of districtraadsleden (30,5% van alle kandidaten). Schepenen (15,7%) en burgemeesters (7,4%) volgen op de tweede en derde plaats.

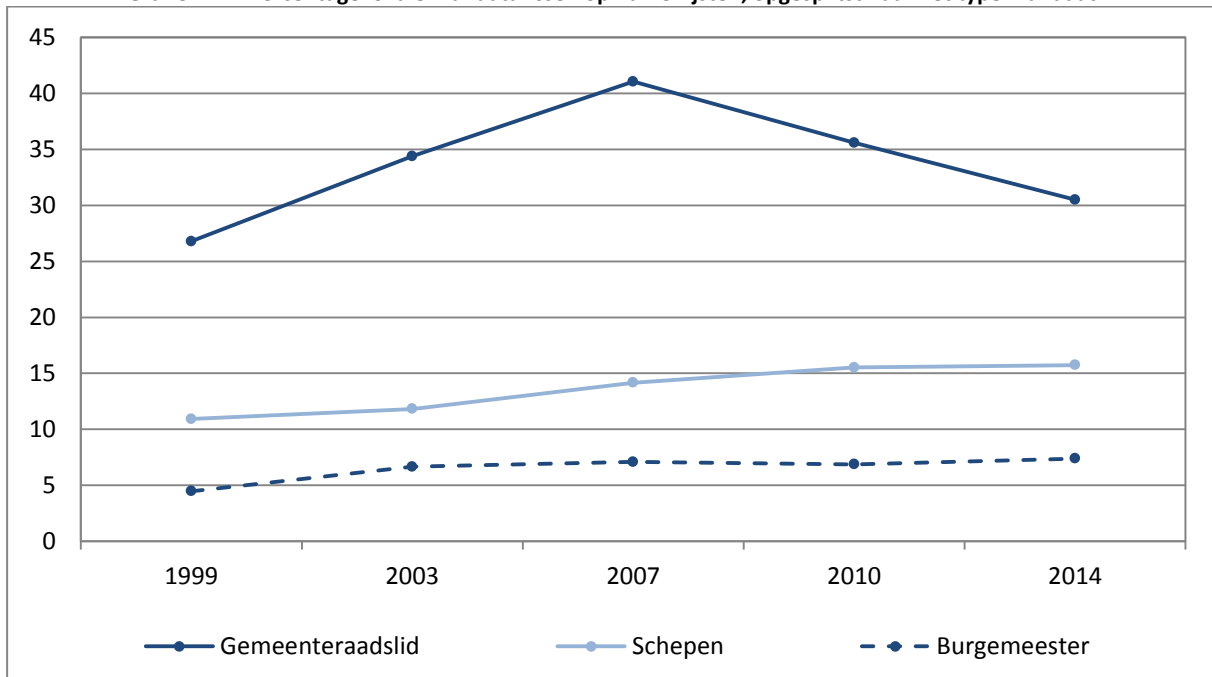
Voor de vergelijking doorheen de tijd kunnen we enkel teruggaan tot 1999, omdat de gegevens over de lokale mandaten niet beschikbaar zijn voor de verkiezingen daarvoor. Het aandeel van de lokale mandatarissen op de lijsten steeg in 2003 en 2007 (tot 62,3%), maar is zowel in 2010 als 2014 weer afgenomen. Zoals blijkt uit Grafiek 12 is dit uitsluitend te wijten aan de evolutie van het aandeel

gemeenteraadsleden: zij waren eerst meer gegeerd op de lijsten en vandaag duidelijk minder. Het percentage van de gemeenteraadsleden is gedaald van 41,1% in 2007 tot 30,5% vandaag. Het aandeel van de schepenen steeg aanvankelijk licht en blijft sinds 2010 constant op 15,7%. Het aandeel burgemeesters is constant iets meer dan 7%.

Grafiek 11: Percentage lokale mandatarissen op Kamerlijsten

Grafiek 12:: Percentage lokale mandatarissen op Kamerlijsten, opgesplitst naar het type mandaat

CD&V heeft traditioneel het grootste aantal lokale mandatarissen op de lijsten (Grafiek 13). Maar dat aandeel zakt nu wat terug van 76,9% in 2010 naar 67,5% vandaag (15,6% burgemeesters, 30% schepenen en 21,9% gemeente- en districtsraadsleden). Opmerkelijk is vooral dat N-VA een spectaculaire inhaalbeweging maakt wat betreft het aandeel lokale mandatarissen op de lijsten, in

die mate zelfs dat CD&V van de troon wordt gestoten. Niet minder dan 70% van alle N-VA-mandatarissen heeft een lokaal mandaat (10,6% burgemeesters, 16,9% schepenen en 42,5% gemeente- en districtsraadsleden). Tot en met 2010 was CD&V altijd de koploper inzake lokale mandaten, al werd de partij in 2003 en 2007 vooral op de hielen gezeten door (Open) VLD.

De steile opmars van de lokale mandatarissen op N-VA-lijsten is uiteraard een rechtstreeks gevolg van de voor hen succesvolle gemeenteraadsverkiezingen van 2012. Een even spectaculaire maar omgekeerde evolutie doet zich voor bij Vlaams Belang. Als gevolg van de nederlaag bij de lokale verkiezingen daalt het aandeel van de lokale mandatarissen van 61,9% in 2010 naar 28,7% vandaag.

Grafiek 13: Percentage lokale mandatarissen op Kamerlijsten, opgesplitst naar partij

